

Mentální postižení a PAS: Komplexní pohled na specifika chování a intervence

Specifikách chování dětí s mentálním postižením a poruchami autistického spektra.

Praktické intervence a reedukační techniky v kontextu ústavní výchovy.

○ **Mgr. Pavlína Davidová, MBA, DiS.**
pavlina.davidova@fvp.slu.cz

Úvod do problematiky

Mentální postižení

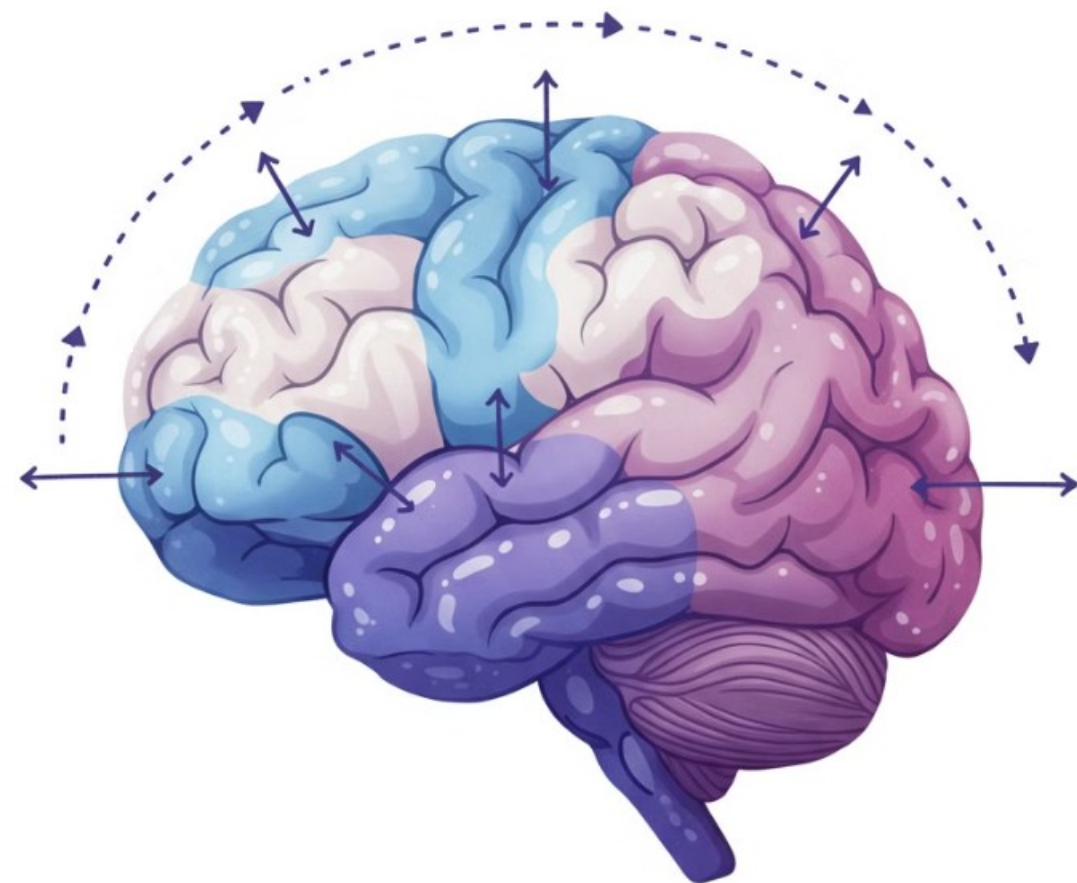
Narušení kognitivního vývoje s dopadem na adaptační schopnosti. Postihuje 1-3% populace.

Poruchy autistického spektra

Neurovývojová odlišnost projevující se v sociální komunikaci a chování. Výskyt u 1-2% dětí.

Neurovývojové odlišnosti

Odlišné zpracování informací. Individuální variabilita projevů. Celoživotní průběh.

BRAIN DEVELOPPMENT

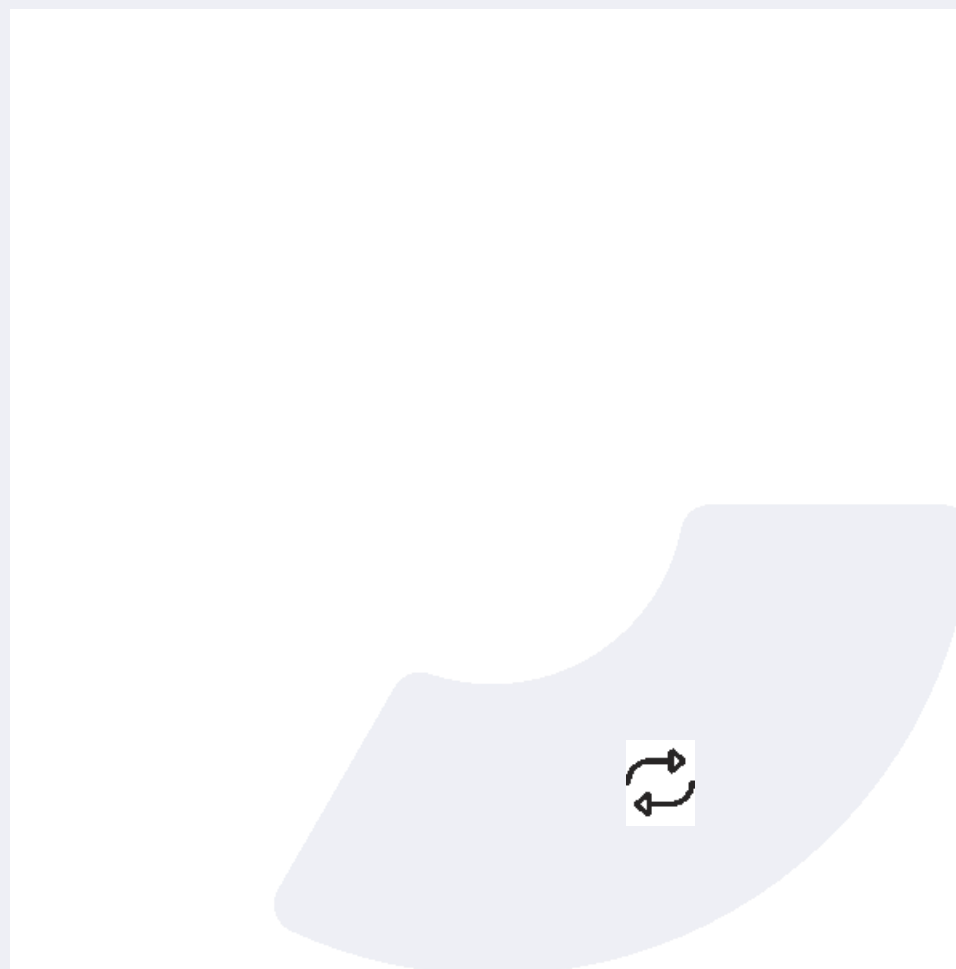
Charakteristiky mentálního postižení

Poruchy autistického spektra (PAS)

Komunikační obtíže

Omezené jazykové schopnosti. Doslovné chápání. Echolálie.

Sociální deficity

Problém s očním kontaktem. Nerozumí sociálním pravidlům. Preference samoty.

Repetitivní chování

Stereotypní pohyby. Rigidní lpění na rutinách. Úzké zájmy.

Behaviorální charakteristiky

Spouštěče problémového chování

Změna rutiny. Senzorické přetížení. Frustrovaná komunikace.

Projevy problémového chování

Agrese vůči sobě i okolí. Výbuchy vzteku. Destruktivní chování.

Strategie intervence

Funkční analýza chování. Prevence spouštěčů. Alternativní chování.

Komunikační specifika

Verbální komunikace

Opožděný vývoj řeči. Omezená slovní zásoba. Potíže s gramatikou.

Specifika u MP: Jednodušší slovní spojení. Konkrétní myšlení.

Specifika u PAS: Repetitivní řeč. Obtíže s pragmatikou jazyka.

Alternativní komunikace

Obrázkové systémy VOKS/PECS. Znakový jazyk. Komunikační tabulky.

Elektronické komunikátory. Aplikace pro tablety. Gesta a mimika.

Strukturované vizuální pokyny. Sociální scénáře.

Sociální interakce

Rozpoznávání emocí

Nácvik čtení výrazů tváře. Používání emočních karet.

Základní sociální dovednosti

Pozdrav. Dodržování osobního prostoru. Střídání v konverzaci.

Skupinové aktivity

Strukturované hry. Společná práce na projektu. Zážitkové učení.

Komplexní sociální situace

Řešení konfliktů. Převzetí perspektivy druhého. Sociální příběhy.

Emoční regulace

Rozpoznání emočních stavů

Pojmenování pocitů. Identifikace tělesných projevů emocí.

Strategie uklidnění

Hluboké dýchání. Počítání.
Relaxační techniky.

Alternativní vyjádření

Bezpečné ventilování vzteku.
Komunikace potřeb.

Prevence

Úprava prostředí. Předvídatelnost.
Time-out zóny.

Výchovné a vzdělávací přístupy

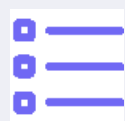
Strukturované učení

Vizualizace času a prostoru. Předvídatelný rozvrh. Jasně hranice.

Multisenzorický přístup

Zapojení všech smyslů. Praktické učení. Manipulace s předměty.

Individuální vzdělávací plán

Úprava obsahu. Modifikované hodnocení. Asistent pedagoga.

Ústavní výchova - specifický kontext

Ústavní zařízení představují specifické prostředí s vlastními výzvami. Kombinují funkci domova, školy a terapeutického zařízení.

Děti s MP a PAS vyžadují v tomto kontextu zesílenou strukturu a individuální přístup.

Reedukační strategie

Diagnostika

Funkční analýza chování. Identifikace silných stránek.

Plánování

Stanovení realistických cílů. Postupné kroky.

Intervence

Kombinace behaviorálních, edukačních a terapeutických přístupů.

Hodnocení

Pravidelné vyhodnocování pokroku. Úprava plánu.

Intervenční techniky

1 Pozitivní posilování

Okamžitá zpětná vazba na žádoucí chování. Odměny přizpůsobené individuálním preferencím.

2 Token ekonomika

Systém sbírání žetonů za žádoucí chování. Možnost výměny za odměny.

3 Time-out

Klidové místo pro zklidnění. Nerestriktivní přístup zaměřený na seberegulaci.

4 Nácvik žádoucího chování

Modelování. Hraní rolí. Postupné tvarování chování.

Podpůrné terapeutické metody

Arteterapie

Vyjádření pocitů skrze umění. Rozvoj jemné motoriky. Podpora sebevyjádření.

Muzikoterapie

Rytmické aktivity. Improvizace na nástroje. Zpěv a poslech.

Senzorická integrace

Vestibulární stimulace. Proprioceptivní aktivity. Taktilní podněty.

Spolupráce odborníků

Speciální pedagog

Vzdělávací strategie. Reedukační techniky.
Didaktické materiály.

Vychovatel/učitel

Každodenní péče. Nácvik dovedností.
Volnočasové aktivity.

Psycholog

Diagnostika. Terapie. Krizová intervence.

Lékař

Medikace. Neurologické vyšetření. Zdravotní péče.

Individualizace podpory

360°

Komplexní diagnostika

Multidisciplinární hodnocení ve všech oblastech vývoje

100%

Individualizace

Plně přizpůsobené intervence respektující unikátní potřeby

12×

Pravidelné hodnocení

Minimálně měsíční revize a úprava plánu podpory

Právní a etické aspekty

Legislativní rámec

- Zákon o ústavní výchově
- Zákony a vyhlášky vztahující se na žáky se SVP
- Standardy kvality sociálních služeb
- Úmluva o právech osob se zdravotním postižením

Etické principy

- Respekt k důstojnosti
- Princip nejlepšího zájmu dítěte
- Individuální přístup
- Minimální restrikce
- Transparentnost a informovanost

Prevence a management rizikového chování

Identifikace rizik

Pravidelné hodnocení rizik.
Pozorování varovných signálů.

Prevence

Úprava prostředí. Předvídání
spouštěčů. Nácvik alternativ.

Intervence

Deeskalační techniky. Krizový
plán. Bezpečná fyzická kontrola.

Následná péče

Debriefing. Úprava podpory.
Systémová opatření.

Podpora začlenění

Inkluzivní vzdělávání

Adaptace kurikula. Podpůrná opatření.
Asistenti pedagoga.

Sociální integrace

Účast v běžných aktivitách. Vrstevnické
programy. Komunitní zapojení.

Rozvoj samostatnosti

Trénink praktických dovedností. Postupné
snižování podpory. Plánování přechodu.

Závěr a perspektivy

Individualizace

Respekt k jedinečným potřebám každého dítěte

Inkluze

Směřování k co nejběžnějšímu způsobu života

Potenciál

Zaměření na silné stránky a možnosti rozvoje

Spolupráce

Koordinovaný přístup všech zúčastněných